

“Quş yuxusu”... Balaca yazıcının bu balaca kitabını o üz-bu üzə çevirirəm, vərəqləyirəm. Kiçik hekayələrini sürətlə oxuyuram. Gülməcələrinə göz gəzdirirəm. Burada yuxuya aid olan heç nəyə rast gəlmirəm. Əvəzində reallıqlarla dolu məqamlarla qarşılaşıram. Onu da deyim ki, yuxu - hər cür dərdlərin, ağrı-əzabların, xəstəliklərin unudulduğu məkandır...

Alsunun 10 yaşı var, nəşr etdirdiyi kitabı da balacadır, cəmi 44 sahifədən ibarətdir. Onun hələ oyuncaqlarla, gəlinciyi ilə oynayan, necə deyərler, hoppanıb-düşən vaxtıdır. Bəs niyə yazmağa başlayıb bu qız? Özü də quş yuxusundan... Kitabına ön sözü də özü yazıb. Alsunun eşitdik-

baxın! Mən siz böyüklerin uşaqlar üçün düzəltdiyiniz oyuncaqlarla oynamaqla kifayətlənmirəm, onların mahiyyətini dərk edirəm. Hətta onu da bilirəm ki, sizin özünüz biz uşaqlara baxaraq, çox şeyi dərk etməlisiniz...”

Alsunun “Payız yarpaqları” adlı yazısı belə başlayır: “Məşhur mahnıda deyilir: “Yenə payız gəldi qonaqlar kimi...” Adam fikirləşir ki, uşaq yaşına uyğun olmayan söz işlətdikdə və ya buna bənzər hərəkət etdikdə, ona yerini göstərmək lazımdır. Amma Alsunun təfəkkürünün belə bir məhsulu adamı düşündürür. Hələ baharın özünü lazımcına dərk etmək məqamında olmayan bu qızcıqaz payızı düşünür, onu təsvir edir. Ona “qızıl” rəng verir. Əlbəttə, bu rəng təzə deyil. Payızın rəngini hər kəs görür, payızı hər kəs duyur. Təzə olan odur ki, deyilmiş, söylənmiş ifadəyə yenidən üz tutub, heç çəkinib eləmədən öz fikrini bildirsən: “Bu mənzərəni meşədə, yaxud hansısa bağda seyr etmək adama zövq verir. Yar-

məzədən əvvəl bir qaş-qaşqalla sallayırlar. Mən bu qızı görməsəm də, yazılarında hiss etdim ki, Alsu heyreti dərk edir, onun yazıları gördüklərini, hissələrini kağıza (bəlkə də kompyutera) köçürmək deyil. O, gördüklərini əvvəlcə dərk edir, sonra qələmə alır. Bundan başqa, balaca müəllifin əsərləri qəribə sonluqla bitir. Bu sonluqlar nə nikbindir, nə bədbin, həyatın orta halındadır. Bu qız özünü, həyatını, yazdıqlarını bir araya gətirərək, həm hadisəni təsvir edir, cilalayır, həm cəmiyyətə mesaj verir, həm də fikirlərini qətiyyətlə tamamlayır. Bunu xüsusi qeyd etdim ki, hətta bəzən peşəkar yazıçılar əsərini qətiyyətlə bitirə bilmir, dolaylı yollar arayırlar.

Alsunun fikirləri kəskindir. Bu mənada onun yazdıqları heç də yaşıdları, uşaqlar üçün nəzərdə tutulmayıb. Əlbəttə, balaca müəllif təbii ki, əsərlərini qələmə alarkən özü bu barədə düşünməyib. Amma bu, hadisələrin, məqamların təsvirində görünür.

Əgər çox istəyir, ondan ayrı düşən kimi ayrılığa dözməyib göz yaşını tökülür, dərdə qupquru quruyur...” Alsunun bu təsviri qeyri-adi; görsən, bu balaca qız dərdə qupquru qurumayacağına nə olduğunu haradan bilir?! Onun “Uzun ömrün sirri” yazısında isə belə bir ifadə var: “Pul, şöhrət hərisləri daha tez-tez xəstələnirlər”. Güman edirəm ki, Alsu zaman keçdikcə maddi ehtiyacın da elə pul hərisliyinə bənzər bir ziyanlı rolunu - insan səhətinə vurduğu zərəri də olduğu kimi, reallığı ilə təsvir edə biləcək.

Alsunun “Hələ də kimsəsiz uşaqlar var” adlı yazısı üzərində ayrıca dayanmaq istərdim. Balaca müəllifin kitabının üz qabığının arxasında onun əsərlərindən fraqmentlər var. Söhbət açacağım əsərdən götürülən fraqmentlər də burada sonda yer alıb. Əvvəla, onu qeyd etdim ki, bu yazını oxuyarkən göz yaşlarımı saxlaya bilmədim. Kitabı bir müddət (yazını oxuyandək) özümdən aralı tutdum ki, göz yaşlarım ona dəyməsin. Elə bu sətirleri yazarkən də həmin hissələri keçirirəm və özümü elə almağa çalışıram. Yaxşısı budur, əvvəlcə yazını bütövlükdə təqdim etdim. Yazı kiçik həcmli və belə bir maneə üçün güman ki, oxucu məni qınamaz.

“Hələ də kimsəsiz uşaqlar var...”

Əziz Kozetta!

Sən çox əziyyətlər çəkmisən. Çəkdiyən bu əziyyətlərə biganə qalmaq mümkün deyil. Aclıqdan, kimsəsizlikdən erkən yaşlarından işləməyə məcbur olmusan. Sən Tenardiyenin meyhanasında qulluqçu kimi çalışmışsan. Buna baxmayaraq, sən yenə incidiblər, hamı sənə pis rəftar edib. Amma günlərin bir günü həyatın dəyişir, Jan Valjanla rastlaşırsan. Artıq sən də xoş sözlər eşidir, hədiyyələr alırsan! Ən pisi odur ki, hələ də sən kimi kimsəsiz uşaqlar var, Kozetta. Qoy tale onların üzünə gülsün! Amin!..”

Alsunun bu yazısı mənim dərin bir yarama işlədi. Çox yaxın qohum olan təxminən 10 yaşlı bir qız var və onun 3 yaşı qeyd olunandan iki gün sonra anası həmin qızı qoyub çıxıb getdi. Yeganə övlad olan bu qız atasının yanında qalıb böyüməyə başladı. 5-6 yaşlarında olanda onun söylədiyi bir ifadə hər kəsin qəlbini göynətdi. Tək qalıb anasını hay-həşirə axtaran bir pişik balasını qucağına alıb istirahətə getdiyimiz bir məkanda evə gətirdi. Onunla birgə gələn uşaqlardan biri dedi: “Bax, bu pişik balasının gözündən yaş gəlir. Burax onu!” Pişiyi bağrına basan qızcıqaz cavabında: “Anası qoyub gedib də... mənim kimi... Gözləri ona görə yaşlıdır...” Bu qızın heç yerdə bir qərar tapmaması, daimi olaraq darıxması, tez-tez xəstələnməsi halları olur. Həmin qızcıqazın atası da elə azərbaycanlı Jan Valjandır...

Belə bir ağırdan təsadüfi söz açmadım. Bu kimi və başqa şəkildə çəkilən dərdlər saysız-hesabsızdır. Ədəbiyyat - hadisələrin ümumiləşdirilməsinə obrazlı baxışdır. Alsunun Kozettanı mütaliə edərkən hansı hissələri keçirməsi, bununla bağlı bir yazını qələmə alarkən göz yaşlarını axıdıb-axıtmaması özünə bellidir. Bizə belli olan isə odur ki, onun Kozetta obrazına belə yanğılı təsəllisi hələ mövcud olan və bəlkə də illərlə mövcud olacaq kozettalara çox təsir edəcək. Onlar öz obrazlarını elə buradaca, uzağa getmədən, Hüqonun məşhur əsərini oxumadan da görəcəklər...

Mən təbii ki, yazımı bu notlarla bitirmək istəmirdim. Elə ona görə də yenə kitabın əvvəlinə, ön sözüne qayıdıram. Buradan bildim ki, bu kitab balaca müəllifin ilk əsəridir və Alsu kitabının təqdimatına hazırlaşır. Bu təqdimatda xüsusi həvəslə öz iş-tirakımı da görmək məmnuniyyəti ilə balaca yazıçıya böyük yaradıcılıq imkanları və uğurlar diləyirəm.

Zeynəb Əliqizi

“Hələ də kimsəsiz uşaqlar var, Kozetta!..”

Böyük mesajlar verən kiçik Alsunun ədəbi dünyası haqqında

ləri, öz yaşına uyğun gələn gördükləri onun üçün obrazlara çevrilib. Hansısa daha irihəcmli əsərlərin obrazına. Ağ xalaltı həkim, yaxşı oğlan, əsl dost, qoçaq, cəsur birisi olan bu obrazlar yaxşı əməlləri ilə, xeyirxahlıqları ilə yadda qalır, örnək olurlar. Qəribədir ki, qızcıqazın eşitdirdiyi fikirlər birbaşadır. Alsu sanki öyüd-nəsihət verməkdən çəkinmir. Bu qız həyatı bir növ oyuncağa çevirən “böyük” üçün oyuncaqdan həyat elementləri düzəldir və deyir: “Bir mənə

paqsız ağacın meyvələri adama “gəlgel” deyir. Heyvanın, əzgilin, narın mövsümüdür payız...”

Alsu əksər yaşlıları kimi valideynləri ilə istirahətə, gəzməyə gedən bir uşaqdır. Ancaq gəzə-gəzə, oynaya-oynaya hər şeyə diqqət edən, dəyər verən, seçib ayıran uşaqdır. Bir maraqlı məqam da var ki, Alsu əksər yaşlıları kimi qarşısında açılan mənzərədən heyretə gəlib kədərlənmir. Uşaqlar, adətən, onlara qəribə, qeyri-adi görünən hadisələri dərk et-

Bir müddət bundan əvvəl Amerika məktəblərinin birində çörəyin tərkibinin nələrden təşkil olunması ilə bağlı sorğu keçirilmişdi. Sorğuda iştirak edən məktəblilərin əksəriyyəti bildirmişdi ki, çörəyin tərkibində yumurta komponentləri çoxdur... Gülməlidir, deyilmi? Alsunun “Zəhmətkeş əkinçi” əsərində isə oxuyuruq:

Yaz ayları əkin vaxtıdır. Kənddə yaşayanlar Günəşlə yatıb Günəşlə dururlar. Torpaq deyir: “Öldür məni, dirildim səni”. Əkinçi sübh tezdən oyanır. Bir tike çörəyini yeyib tarlaya yollanır. Onu ağır iş və halal zəhmətlə qazanılan çörək gözəliyi”.

Alsunun çörəyi belə uca tutması tam təbii. Çünki o, amerikalı məktəbli deyil... Onun təsvirində bayağılıq da yoxdur. “Kotanın boğuq səsi ona (əkinçiyə - Z.Ə.) quşların nəğməsi kimi şirin gəlir”. Alsunun kotanı görüb-görmədiyindən mənim xəbərim yoxdur. Amma onun belə cürətlə kotanı təsvir etməsi, bu barədə öz fikrini heç çəkinmədən ortaya qoyması, filmlərdə gördüyü və ya nağıllardan oxuduğu məqamları real varlıq kimi dilinə gətirməkdən, təqdim etməkdən qorxmaması bir başqa şeydir. Bu o deməkdir ki, bizim Gələcəyimiz torpaqlarımızın hansısa bir hissəsinin, hansısa bir parçasının vaxtilə bizimki olub-olmadığı fikrinə tərəddüdlə yanaşmayacaq, “mən görürəmsə, realdır, görmürəmsə, yalandır” prinsipinə əsaslanmayacaq. Alsu kimi Gələcəyimizin dili-ağzi, məntiqli düşüncəsi, yaddaşı öz tarixi varlığını yetərincə sübut edəcək...

Alsunun bu balaca kitabında toplanmış məhsulundan istənilən qədər misallar çəkmək olar. Onun dostluğa, sədaqətə, etibara, hətta vətəndaşlığa yönələn mesajlarından istənilən qədər danışmaq olar. Onun Şaxta babaya, Mauqliyə ünvanlanan məktubları da var və bu məktublari oxuyarkən düşünürsən ki, bu qız mürciətlərində, erkən çağırışlarında özünü heç də çoxbilmiş göstərmir. Bu çağırışları ilə dediyini özü də eşidir. Təbiətə bağlılığını isbat edən “Ağacın söhbəti”, “Ana təbiətə məktub”, “Torpaqla ağacın dostluğu” əsərləri diqqət çəkir. “Ağac da torpa-